

REPUBLIKA SLOVENIJA
ZAGOVORNIK NAČELA ENAKOSTI

POSEBNO POROČILO

Nedostopnost objektov v javni rabi za ljudi z invalidnostmi

**Nedostopnost objektov v javni rabi za ljudi
z invalidnostmi – posebno poročilo**

REPUBLIKA SLOVENIJA
ZAGOVORNIK NAČELA ENAKOSTI

Nedostopnost objektov v javni rabi za ljudi z invalidnostmi

Posebno poročilo

»Ovire v javnem prostoru so tisto, kar moramo kot družba odpraviti zato, da bi lahko vsi, ki se težje gibljejo, prihajali v vse prostore, dostopne večini.«

Miha Lobnik, zagovornik načela enakosti

Ljubljana, september 2023

Kazalo

	POVZETEK POSEBNEGA POROČILA	8
1	PRAVNA PODLAGA ZA VKLJUČUJOČO DOSTOPNOST V JAVNEM PROSTORU	12
1.1	NACIONALNO PRAVO	13
1.2	MEDNARODNO PRAVO	16
2	NAMEN POSEBNEGA POROČILA	18
3	METODOLOŠKO POJASNILO O POIZVEDBI	22
4	IZSLEDKI POIZVEDBE	26
4.1	STRUKTURA ANKETNEGA VZORCA GLEDE NA PODROČJA DRUŽBENEGA ŽIVLJENJA	27
4.2	TRENTNA NEDOSTOPNOST OBJEKTOV	28
4.3	PREDVIDENA NEDOSTOPNOST OBJEKTOV DO IZTEKA ZAKONKEGA ROKA	29
4.4	NAČRTOVAN NAPREDEK DO IZTEKA ZAKONKEGA ROKA	30
4.5	NEDOSTOPNOST OBJEKTOV PO PODROČJIH DRUŽBENEGA ŽIVLJENJA	31
4.6	PREDVIDENA NEDOSTOPNOST OBJEKTOV PO PODROČJIH DRUŽBENEGA ŽIVLJENJA PO ZAKONSKO DOLOČENEM ROKU	33
5	ANALIZA PISNIH POJASNIL ANKETIRANCEV	36
5.1	PRISTOJNOST IN FINANCIRANJE	37
5.2	VARSTVO KULTURNE DEDIŠČINE	38
5.3	PONUĐNIKI BLAGA IN STORITEV ZA ZAGOTAVLJANJE DOSTOPNOSTI	39
6	KLJUČNE UGOTOVITVE	40

7	DRUGE UGOTOVITVE	46
7.1	UGOTOVITVE GLEDE DELITVE OBVEZNOSTI NAJEMNIKOV IN NAJEMODAJALCEV	47
7.2	UGOTOVITVE GLEDE RAZLOGOV ZA NEIZVAJANJE PRILAGODITEV	48
7.3	UGOTOVITVE O VLOGI URBANISTIČNEGA INŠTITUTA RS	48
7.4	UGOTOVITVE O ODGOVORNIH ZA NEDOSTOPNOST OBJEKTOV V JAVNI RABI	49
8	PRIPOROČILA	50
	KRATICE IN OKRAJŠAVE	52
	SEZNAM TABEL	53
	ZAHVALA	54

Povzetek posebnega poročila

Ljudem z invalidnostmi morajo biti zagotovljene enake možnosti pri dostopu do dobrin in storitev na različnih področjih družbenega življenja, na primer pri vzgoji in izobraževanju, zdravstvenem in socialnem varstvu, delu in zaposlovanju, umetnosti in kulturi. Po Zakonu o izenačevanju možnosti invalidov (ZIMI) je treba za ljudi z invalidnostmi zagotoviti prilagoditve objektov v javni rabi najpozneje do 11. decembra 2025.

V okviru priprave tega posebnega poročila so s poizvedbo (spletno anketo) zbrane informacije o tem, kakšna je ocena predstavnikov javnih organov in ustanov, za katere so neposredno pristojne država in lokalne skupnosti, glede dostopnosti objektov v javni rabi. Posebno poročilo:

1. predstavlja okvirno oceno stanja nedostopnosti določenih vrst objektov v javni rabi;
2. opiše ključne ovire pri zagotavljanju dostopnosti objektov v javni rabi, kot izhaja iz ocen sodelujočih v poizvedbi;
3. vsebuje priporočila pristojnim organom z namenom izboljšanja dostopnosti objektov v javni rabi za ljudi z invalidnostmi in s tem izboljšanja njihovega položaja glede dostopa do dobrin in storitev, ki so na voljo javnosti.

Informacije o nedostopnosti je bilo na podlagi samoocen odgovornih, v posameznih institucijah in organih, mogoče zbrati zaradi dobrega in velikega odziva naslovnikov Zagovornikove poizvedbe. Zato se posebej zahvaljujemo za sodelovanje vsem 2217 anketirancem. Velik odziv kaže na zavedanje o pomenu enakega dostopa do javno dostopnih prostorov osebam z invalidnostmi. Le tako lahko ljudje z invalidnostmi in funkcionalnimi oviranostmi dostopajo do javnih prostorov in sodelujejo v družbi.

Iz odgovorov anketirancev oziroma njihove lastne ocene se pri zagotavljanju dostopnosti objektov v javni rabi kaže, da razmeroma velik delež objektov v javni rabi, ni dostopen ljudem z invalidnostmi. Kar vsak četrti anketiranec ocenjuje, da do zakonsko določenega roka 11. decembra 2025 gradbenih prilagoditev objektov v njihovi pristojnosti ne bodo zagotovili, še večji delež objektov ne bo prilagojen niti s tehničnimi prilagoditvami. Posebej problematično je stanje prilagoditev objektov v javni rabi z zvočnimi in svetlobnimi indikatorji ter s pisnimi informacijami. Anketiranci ocenjujejo, da do 11. decembra 2025 ne bodo zagotovili teh treh vrst prilagoditev v več kot polovici objektov v njihovi pristojnosti. Gradbene in tehnične prilagoditve trenutno po njihovi oceni zagotavlja razmeroma velik delež ustanov in organov. Vendar pa le majhen delež tistih, ki teh prilagoditev trenutno ne nudijo, ocenjuje, da jih bodo zagotovili do izteka zakonskega roka. Sklepati je torej, da v tem času ne bo dosežen bistven napredek.

Razlogov za razmeroma slabo stanje glede zagotavljanja dostopnosti objektov v javni rabi je več:

1. Več anketirancev je v svojih pisnih pojasnilih k anketi kot oviro za zagotavljanje dostopnosti objektov v javni rabi navedlo **pomanjkanje finančnih sredstev** oziroma financiranja s strani lokalnih skupnosti, države ali drugih pristojnih deležnikov.
2. Nekateri so poudarili, da jim prilagajanje objektov onemogočajo oziroma otežujejo **predpisi s področja varstva kulturne dediščine**.
3. Kot izhaja iz dodatnih pojasnil in odzivov anketirancev, je težava tudi razmeroma **slabo poznavanje Zakona o izenačevanju možnosti invalidov** (in druge področne zakonodaje) ter s tem povezanih njihovih zakonskih obveznosti.
4. Velik delež anketirancev **ne pozna svojih dolžnosti** glede zagotavljanja dostopnosti objektov za ljudi z invalidnostmi.
5. Iz nekaterih pojasnil anketirancev izhaja tudi, da sicer imajo interes izboljšati dostopnost objektov v njihovi pristojnosti, vendar **ne vedo, kje in kako poiskati informacije** v smislu svetovanja in podpore pri pripravi projektov za izvedbo teh prilagoditev. Zavezanci po ZIMI so namreč zelo raznoliki, gre za velike državne ali lokalne organe in ustanove in tudi za manjše, ki imajo temu ustrezno na voljo tudi manj finančnih in drugih virov ter kompetenc.

Ključni razlogi za nedostopnost objektov v javni rabi so glede na odgovore anketirancev pomanjkanje finančnih sredstev, izzivi s področja predpisov varstva kulturne dediščine, slabo poznavanje Zakona o izenačevanju možnosti invalidov, nepoznavanje zakonskih obveznosti in pomanjkljiva obveščenost glede možnosti svetovanja ter podpore pri pripravi in izvedbi potrebnih prilagoditev objektov.

Zagovornik je na področju zakonodaje prepoznal več pomanjkljivosti. Čeprav ZIMI določa skrajne roke za prilagoditev obstoječih objektov v javni rabi, na tem področju ne določa inšpekcijske pristojnosti. To je treba uvesti.

O kršitvah določb Gradbenega zakona, npr. glede univerzalne graditve in uporabe objekta, presoja Inšpektorat Republike Slovenije za okolje in prostor. Vendar se ta zakon nanaša le na gradnjo oziroma rekonstrukcijo objektov in ne na prilagoditev obstoječih objektov, kar ureja ZIMI. Zato je nadzor v tem primeru omejen in pomanjkljiv že na ravni predpisov. To bo postalo še posebej problematično po letu 2025, ko se izteče skrajni rok za prilagoditev vseh objektov v javni rabi, tako v javnem kot tudi v zasebnem sektorju.

Zagovornik je za izboljšanje tega stanja izoblikoval več priporočil.

Ministrstvu za delo, družino, socialne zadeve in enake možnosti priporoča, da v skladu z ZVarD in ZIMI v najkrajšem možnem času:

- V sodelovanju z Urbanističnim inštitutom Republike Slovenije zagotovi metodološko in strokovno celovito analizo stanja prostorske dostopnosti vseh objektov v javni rabi in jo javno objavi.
- V sodelovanju z Urbanističnim inštitutom Republike Slovenije vzpostavi nacionalno svetovalno-informacijsko točko, ki bo na enem mestu ponujala celovite informacije, gradiva in stike za pomoč in svetovanje glede vseh vidikov obveznosti zagotavljanja dostopnosti objektov v javni rabi za ljudi z invalidnostmi, posebej za zavezance po ZIMI. Posebno pozornost naj nameni vsebinam o prilagoditvah v obliki zvočnih in svetlobnih indikatorjev ter pisnih informacij.
- Sprejme predpis o minimalnih zahtevah za dostopnost do vsega blaga in storitev za izvajanje petega odstavka 8. člena ZIMI, saj tudi pomembno vpliva na odpravo ovir za zagotavljanje dostopnosti objektov v javni rabi, ki ponujajo blago in storitve, ki so na voljo javnosti.

Ministrstvu za kulturo priporoča, da v skladu z ZVarD in ZIMI v najkrajšem možnem času:

- v sodelovanju z Ministrstvom za naravne vire in prostor in Zavodom za varstvo kulturne dediščine pripravi smernice za odločanje v postopkih pridobitve kulturnovarstvenih soglasij tako, da bo organom in ustanovam, ki so zavezanci za zagotavljanje prilagoditev objektov v javni rabi za ljudi z invalidnostmi, omogočeno te prilagoditve izvesti učinkovito in finančno vzdržno.

Ministrstvu za naravne vire in prostor priporoča, da v skladu z ZVarD in ZIMI v najkrajšem možnem času:

- pripravi predlog spremembe Gradbenega zakona tako, da bo vključeval končni rok za obvezno primerno prilagoditev obstoječih objektov (kot je to že urejeno za gradnjo novih objektov) v javni rabi iz 38. člena ZIMI ter nedvoumno določil pristojnost inšpekcije in globe v primeru kršitev.

Vladi RS priporoča, da v skladu z ZVarD in ZIMI v najkrajšem možnem času:

- pripravi oceno potrebnih proračunskih sredstev in poseben investicijski načrt z namenom prilagoditve objektov v javni rabi za ljudi z invalidnostmi in s tem odpravi diskriminacijo. Za to naj zagotovi tudi potrebna namenska proračunska sredstva.
- Pripravi analizo možnosti črpanja evropskih sredstev za namene prilagoditve objektov v javni rabi za ljudi z invalidnostmi in jo vključi v investicijski načrt.

1 PRAVNA PODLAGA ZA VKLJUČUJOČO DOSTOPNOST V JAVNEM PROSTORU

1.1 Nacionalno pravo

Ustava Republike Slovenije¹ opredeljuje invalidnost kot eno od osebnih okoliščin, na podlagi katere posameznik ne sme biti diskriminiran. S tem daje pravno podlago za dodatno zaščito ljudi z invalidnostmi.

14. člen Ustave Republike Slovenije (enakost pred zakonom)

V Sloveniji so vsakomur zagotovljene enake človekove pravice in temeljne svoboščine, ne glede na narodnost, raso, spol, jezik, vero, politično ali drugo prepričanje, gmotno stanje, rojstvo, izobrazbo, družbeni položaj, invalidnost ali katerokoli drugo osebno okoliščino. Vsi so pred zakonom enaki.

Prepoved diskriminacije je tudi samostojna pravica, ki jo varuje Ustava RS, tudi v tistem delu, kolikor je sama podrobneje ne ureja.

5. odstavek 15. člena Ustave Republike Slovenije (uresničevanje in omejevanje pravic)

Nobene človekove pravice ali temeljne svoboščine, urejene v pravnih aktih, ki veljajo v Sloveniji, ni dopustno omejevati z izgovorom, da je ta ustava ne priznava ali da jo priznava v manjši meri.

Prepoved diskriminacije oziroma pravica do enakega obravnavanja zavezuje tudi tretje osebe (zasebnike): varstvo pred diskriminacijo velja tudi v primeru kršitev pravic potrošnikov pri dostopu do vseh dobrin in storitev, ki so namenjeni javnosti.

Zakon o varstvu pred diskriminacijo² (ZVarD) v 1. členu navaja, da je varstvo pred diskriminacijo zagotovljeno posameznikom, ne glede na njihove osebne okoliščine, med katerimi je tudi invalidnost. ZVarD v 2. členu v uvodu navaja vse zavezance za zagotavljanje varstva pred diskriminacijo oziroma enakega obravnavanja v javnem in zasebnem sektorju, med katerimi so tudi državni organi, nosilci javnih pooblastil ter pravne osebe. Zagotavljati morajo varstvo pred diskriminacijo tudi v zvezi z dostopom do dobrin in storitev, ki so na voljo javnosti.

¹ Ustava Republike Slovenije, 14. člen. Dostopno na: <http://pisrs.si/Pis.web/pregledPredpisa?id=USTA1>.

² Zakon o varstvu pred diskriminacijo (Uradni list RS, št. 33/16 in 21/18 – ZNOrg). Dostopno na: <http://pisrs.si/Pis.web/pregledPredpisa?id=ZAKO7273>.

21. člen ZVarD daje Zagovorniku pristojnost in nalogo, da med drugim:

1. »objavlja neodvisna poročila in daje priporočila državnim organom, lokalnim skupnostim, nosilcem javnih pooblastil, delodajalcem, gospodarskim subjektom in drugim subjektom v zvezi z ugotovljenim položajem oseb z določeno osebno okoliščino, in sicer glede preprečevanja in odpravljanja diskriminacije ter sprejemanja posebnih in drugih ukrepov za odpravo diskriminacije«.

Zagovornik načela enakosti (Zagovornik) na podlagi 22. člena ZVarD Državnemu zboru Republike Slovenije (DZ) s posebnimi poročili poroča o svojem delu in ugotovitvah o obstoju diskriminacije posameznih skupin oseb z določeno osebno okoliščino.

Pojem dostopnosti opredeljuje Akcijski program za invalide 2022–2030³ in »ne obsega le dostopa do javnih zgradb/ustanov, temveč pomeni tudi dostop do informacij oziroma komunikacij«.

Z dostopom do objektov v javni rabi, informacij in komunikacij, se ljudem z invalidnostmi omogoča sodelovanje na različnih področjih družbenega življenja, kot so na primer izobraževanje, zaposlovanje in dostopnost do zdravstvenih, socialnih in drugih storitev. Zaradi dostopnosti imajo ljudje z invalidnostmi možnost vključevanja v socialno, ekonomsko in politično življenje.

V skladu s četrtnim odstavkom 3. člena Zakona o izenačevanju možnosti invalidov⁴ (ZIMI) pomeni zagotavljanje dostopnosti in enakih možnosti vsem, in sicer so to »načrtovane dejavnosti, s katerimi se omogoči, da so različni deli družbe in okolja, kot so javne službe, grajeno okolje, blago in storitve, namenjene javnosti, informacije, komunikacije ipd., dostopni vsem, predvsem invalidom«.

Prvi odstavek 9. člena ZIMI navaja, da je diskriminacija zaradi invalidnosti pri dostopnosti do blaga in storitev, ki so na voljo javnosti, prepovedana. To vključuje dostop oseb z invalidnostmi do objektov v javni rabi,⁵ med drugim tudi na področju dobrin in storitev (8. člen). V drugem odstavku 9. člena je navedeno, da se prilagoditve objektov v javni rabi »opravijo z gradbenimi in tehničnimi napravami, zvočnimi in svetlobnimi indikatorji, pisnimi informacijami in drugimi ustreznimi tehničnimi prilagoditvami«.

Tretji odstavek 9. člena ZIMI določa, da je treba objekte v javni rabi primerno prilagoditi ob sami gradnji oziroma med rekonstrukcijo že zgrajenih objektov. Skrajni rok za prilagoditev objektov v javni rabi ljudem z invalidnostmi je po 38. členu ZIMI, 11. december 2025. Do takrat je treba prilagojen dostop zagotoviti vsem ljudem z invalidnostmi.

3 Dostopno na: https://www.gov.si/assets/ministrstva/MDDSZ/Invalidi/API-2022-2030/Akcijski_program_za_invalide_2022_2030-docx.

4 Zakon o izenačevanju možnosti invalidov (Uradni list RS, št. 94/10, 50/14 in 32/17). Dostopno na: <http://www.pisrs.si/Pis.web/pregledPredpisa?id=ZAKO4342>.

5 Objekte v javni rabi, katerih raba je namenjena vsem pod enakimi pogoji, opredeljuje Gradbeni zakon (GZ-1), na podlagi katerega je bila sprejeta Uredba o razvrščanju objektov. Ta navaja seznam in vrste objektov, ki sodijo v to kategorijo. Uredba o razvrščanju objektov (Uradni list RS, št. 96/22). Dostopno na: <http://www.pisrs.si/Pis.web/pregledPredpisa?id=URED8497>.

To vključuje tako zaposlene, ki delajo v organih, ustanovah in organizacijah v objektih v javni rabi, kot tudi uporabnike dobrin in storitev, ki so na voljo javnosti v teh objektih.

Gradbeni zakon⁶ (GZ-1) v 22. členu ureja »graditev in uporabo objektov, dostopnih vsem ljudem, ne glede na njihovo morebitno trajno ali začasno oviranost«, kar pomeni projektiranje, gradnjo in uporabo objektov na način, ki omogoča neoviran dostop do objektov in njihovo uporabo. To sodi v okvir »univerzalne graditve in uporabe objektov«.

Prav tako Pravilnik o univerzalni graditvi in uporabi objektov⁷ v 5. in 6. členu navaja, da je treba pri gradnji, uporabi in vzdrževanju zunanjih površin ter objektov vsem ljudem omogočiti neovirano in samostojno gibanje.

Objekte v javni rabi opredeljuje GZ-1,⁸ ki v 26. točki 3. člena navaja: »objekt v javni rabi je objekt ali del objekta, katerega raba je pod enakimi pogoji namenjena vsem«. Skladno s tem členom sodijo v to kategorijo nestanovanjske stavbe, ki so gostinske stavbe, poslovne in upravne stavbe, trgovske stavbe in stavbe za storitvene dejavnosti, stavbe za promet in stavbe za izvajanje komunikacij, stavbe splošnega družbenega pomena, obredne stavbe in druge nestanovanjske stavbe, če so namenjene javni rabi.

V isto kategorijo sodijo tudi javne površine, kot so javna cesta, ulica, trg, tržnica, igrišče, parkirišče, pokopališče, park, zelenica in rekreacijska površina. Na podlagi GZ-1 je bila sprejeta Uredba o razvrščanju objektov,⁹ ki še podrobneje navaja seznam in vrste objektov, ki sodijo v to kategorijo.

Zahteve po dostopnosti so torej zavarovane že v okviru prepovedi diskriminacije. Ustavno sodišče RS je že večkrat ugotovilo (posredno) diskriminacijo, tj. kršitev 14. člena Ustave RS, zaradi nedostopnosti,¹⁰ in to hkrati s kršitvami konkretnih človekovih pravic. Sicer pa to obveznost na tem področju družbenega življenja urejata tudi pravo EU in mednarodno pravo.

6 Gradbeni zakon (Uradni list RS, št. 61/17, 72/17 – popr., 65/20 in 15/21 – ZDUOP).

Dostopno na: <http://www.pisrs.si/Pis.web/pregledPredpisa?id=ZAK07108>.

7 Pravilnik o univerzalni graditvi in uporabi objektov (Uradni list RS, št. 41/18 in 199/21 – GZ-1).

Dostopno na: <http://www.pisrs.si/Pis.web/pregledPredpisa?id=PRAV12693>.

8 Gradbeni zakon (Uradni list RS, št. 199/21 in 105/22 – ZZNŠPP).

Dostopno na: <http://www.pisrs.si/Pis.web/pregledPredpisa?id=ZAK08244>.

9 Uredba o razvrščanju objektov (Uradni list RS, št. 96/22).

Dostopno na: <http://www.pisrs.si/Pis.web/pregledPredpisa?id=URED8497>.

10 V prvem primeru zaradi nedostopnosti pisanj (nezmožnosti uporabe brajice) za slepe v sodnih postopkih (zadeva U-I-146/07). Za diskriminacijo je že spoznalo tudi ureditev premajhne dostopnosti grajenega okolja oz. kot kršitev ugotovilo nezadovoljiv standard minimalne dostopnosti volišč (zadeva U-I-156/11).

1.2 Mednarodno pravo

Konvencija o pravicah invalidov¹¹ (MKPI), ki jo je Slovenija ratificirala leta 2008, ureja področje dostopnosti v 9. členu. Ta zagotavlja dostop do fizičnega okolja, prevoza, informacij in komunikacij ter do drugih objektov, naprav in storitev, ki so namenjene javnosti ali se zanjo opravljajo. Ukrepi za prepoznavanje in odpravljanje ovir pri dostopnosti se med drugim nanašajo na stavbe, notranje in zunanje prilagoditve ter opremo. Države pogodbenice morajo skladno z MKPI sprejemati ukrepe, s katerimi razvijajo, širijo in spremljajo uveljavljanje minimalnih standardov in smernic za dostopnost objektov.

Pogodba o delovanju Evropske unije in Listina Evropske unije o temeljnih pravicah (Listina)¹² določata podlago za preprečevanje vseh oblik diskriminacije, pri čemer kot temelj politik v EU uveljavljata enakost. Listina v 21. členu prepoveduje diskriminacijo na podlagi spola, rase, barve kože, etničnega ali socialnega porekla, genetskih značilnosti, jezika, vere ali prepričanja, političnega ali drugega mnenja, pripadnosti narodnosti manjšini, premoženja, rojstva, invalidnosti, starosti ali spolne usmerjenosti.

Listina v 26. členu invalidom¹³ priznava pravico do samostojnosti, družbene in zaposlitvene integracije ter do sodelovanja v družbenem življenju.

Ker so EU kot celota¹⁴ in vse njene države članice tudi pogodbenice MKPI, je bila ta pomembna pogodba tudi podlaga za sprejetje Strategije o pravicah invalidov za obdobje 2021–2030 (strategija), ki jo je sprejela Evropska komisija (EK) marca 2021.¹⁵ Cilj strategije je doseči, da bi vsi ljudje z invalidnostmi v EU, ne glede na spol, raso etnično pripadnost, versko ali drugo prepričanje, starost ali spolno usmerjenost: uživali človekove pravice; imeli enake možnosti, enak dostop do sodelovanja v družbi in gospodarstvu; lahko odločali o tem, kje, kako in s kom živijo; se prosto gibali v EU, ne glede na potrebe po podpori; ne doživljali diskriminacije.

Ta strategija upošteva raznovrstnost invalidnosti, vključno z dolgotrajnimi telesnimi, duševnimi, intelektualnimi ali senzoričnimi okvarami v skladu s prvim členom MKPI, ki so pogosto nevidne.

11 Konvencija o pravicah invalidov in Izbirni protokol h Konvenciji o pravicah invalidov. Glej Uradni list RS - Mednarodne pogodbe, št. 10/08.

Dostopno na: <https://www.uradni-list.si/glasilo-uradni-list-rs/vsebina/2008-02-0045?sop=2008-02-0045>.

12 Dostopno na: <https://eur-lex.europa.eu/LexUriServ/LexUriServ.do?uri=OJ:C:2010:083:0389:0403:sl:PDF>.

13 Zagovornik uporablja izraze, kot so uporabljeni v uradnih prevodih mednarodnih aktov in področni zakonodaji. Širše pa Zagovornik uporablja izraz »oseba/ljudje z invalidnostmi«, ki je opisovalen in sledi izvorni terminologiji Konvencije o pravicah invalidov (MKPI). Invalidnost je dejstvo, opisuje stanje oviranosti in ne lastnosti teh ljudi.

14 Za EU je začela veljati januarja 2011.

15 Strategija o pravicah invalidov za obdobje 2021–2030.

Dostopno na: <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/SL/TXT/?uri=COM:2021:101:FIN#PP4Contents>.

Evropski akt o dostopnosti je direktiva EU¹⁶ iz leta 2019, ki določa skupne zahteve glede dostopnosti za nekatere ključne proizvode in storitve. Te osebam z invalidnostmi na ravni EU omogočajo polno udeležbo v družbi. Evropski akt o dostopnosti sicer ne zavezuje na vseh področjih dostopnosti (izvzeta sta grajeno okolje in infrastruktura) in zaradi tega ni v celoti izpolnil pričakovanj invalidskih organizacij. Kljub temu prinaša vrsto pozitivnih zavez in je pomemben korak na poti do enakih možnosti ljudi z invalidnostmi na ravni EU.

16 Dostopno na: <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/SL/TXT/HTML/?uri=CELEX:32019L0882&from=EN>.

2 NAMEN POSEBNEGA POROČILA

Namen posebnega poročila je spodbuditi prilagoditev in izgradnjo objektov v javni rabi v Republiki Sloveniji brez ovir za dostop vsem ljudem.

Zato posebno poročilo poudari pomen doslednega izvajanja predpisov, ki preprečujejo diskriminatorno obravnavo ljudi z invalidnostmi na različnih področjih družbenega življenja in opozori zavezanca po ZVarD in ZIMI na njihove zakonske obveznosti in z njimi povezane časovne roke. S tem tudi krepi poznavanje teh obveznosti med zavezanci.

S posebnim poročilom seznanjamo odločevalce s trenutnim stanjem zagotavljanja dostopnosti objektov v javni rabi.

Posebno poročilo:

1. na enem mestu povzame ključne strateške dokumente in predpise, ki urejajo pravico ljudi z invalidnostmi do enake obravnave glede komunikacijske, informacijske in prostorske dostopnosti;
2. predstavi okvirno oceno stanja dostopnosti določenih vrst objektov v javni rabi, za katere so neposredno pristojne država in lokalne skupnosti;
3. opiše ključne ovire pri zagotavljanju dostopnosti objektov v javni rabi, kot izhaja iz ocen sodelujočih v Zagovornikovi poizvedbi;
4. poda priporočila s ciljem izboljšanja dostopnosti objektov v javni rabi za osebe z invalidnostmi in s tem izboljšanja njihovega položaja glede dostopa do dobrin in storitev, ki so na voljo javnosti.

Zagovornik je v preteklosti že večkrat opozoril na potrebo po zagotavljanju dostopnosti objektov za osebe z invalidnostmi. Julija 2022 je izdal posebno poročilo »Dostopnost srednjih šol za gibalno ovirane«, v katerem je ugotovil, da uradno le četrtnina objektov, v katerih se izvaja srednješolski pouk, omogoča vse pogoje za vključitev gibalno oviranih ljudi v izobraževalni proces.¹⁷

V okviru poročila o dostopnosti srednjih šol za gibalno ovirane je Zagovornik izdal več priporočil Vladi RS, Ministrstvu za izobraževanje, znanost in šport ter Ministrstvu za okolje in prostor glede potrebe po zakonodajnih spremembah in drugih ukrepih pri zagotavljanju dostopnosti.

Zagovornik je podal več priporočil k osnutku Predloga Zakona o dostopnosti do proizvodov in storitev za invalide.¹⁸ Med drugim je opozoril, da mora biti jasno razmerje med zapovedmi dostopnosti, enakega obravnavanja (prepovedi diskriminacije) ter zagotavljanjem polnega in enakega uživanja pravic ljudi z invalidnostmi in drugih funkcionalno oviranih ljudi, da se zagotovi skladnost z Ustavo RS, pravom EU, Evropsko konvencijo o človekovih pravicah (EKČP) ter Konvencijo o pravicah invalidov (MKPI).

¹⁷ Dostopnost srednjih šol za gibalno ovirane. Posebno poročilo. (2022).

Dostopno na: <https://zagovornik.si/izdelki-zagovornika/posebna-porocila/>.

¹⁸ Priporočila Zagovornika načela enakosti k osnutku Predloga Zakona o dostopnosti do proizvodov in storitev za invalide (EVA 2022-2611-0014). (10. november 2022). Dostopno na: <https://zagovornik.si/wp-content/uploads/2022/12/Priporocila-Zagovornika-nacela-enakosti-k-osnutku-Predloga-Zakona-o-dostopnosti-do-proizvodov-in-storitev-za-invalide.pdf>.

Zagovornik je opozoril nekatere ustanove in organe,¹⁹ da uredijo vse potrebno, da bodo vsi objekti v javni rabi, za katere so pristojni, prilagojeni oziroma dostopni ljudem z invalidnostmi.²⁰ K zagotovitvi dostopnosti do prevoza v železniškem prometu ljudem z invalidnostmi je pozval tudi Slovenske železnice.²¹

Zagovornik je junija 2023 izdal posebno poročilo o nedostopnosti javnega medkrajevnega avtobusnega prevoza za gibalno ovirane.²² Rok za zagotovitev dostopnosti te oblike prevoza se je iztekel 11. decembra 2020. Določen je v ZIMI, ki nalaga državi, da do tega roka ljudem z gibalnimi in senzornimi oviranostmi zagotovi dostopen javni medkrajevni avtobusni prevoz. Izvajalci morajo poleg tega informacije o možnosti uporabe prevoza nuditi v oblikah, ki so prilagojene tudi tem ljudem. Iz podatkov, ki jih je Zagovornik prejel pri pripravi poročila, izhaja, da država na področju dostopnosti javnega medkrajevnega avtobusnega prevoza za ljudi z invalidnostmi grobo krši zakonske obveznosti. Tako stanje je nesprejemljivo z vidika varstva pred diskriminacijo, saj ljudem z invalidnostmi še vedno ni zagotovljena dostopnost javnega potniškega prometa, kot jo zahtevata ZIMI in Konvencija o pravicah invalidov, ki jo je Slovenija ratificirala leta 2008.

Ministrstvu za okolje, podnebje in energijo (MOPE) je zato Zagovornik priporočil, naj čim prej sprejme minimalne standarde in merila glede dostopnosti avtobusov gibalno in senzorno oviranim ljudem. Določi naj tudi, kako morajo biti avtobusi prilagojeni, in kolikšen delež avtobusov, ki bodo prilagojeni ljudem z invalidnostmi, mora imeti posamezen koncesionar, da izpolni obvezo iz ZIMI. MOPE je priporočil tudi, naj vzpostavi sistem preverjanja upoštevanja zakonskih zahtev in za namen prilagoditve avtobusov zagotovi dodatna finančna sredstva.

19 Osnovne šole za otroke s posebnimi potrebami, zavode za otroke in mladostnike, strokovne centre za otroke in mladostnike s čustvenimi in vedenjskimi težavami, srednje šole in dijaške domove, študentske domove, univerze, višje strokovne šole, organizacije za izobraževanje starejših, raziskovalne zavode, bolnišnice, zdravstvene domove, lekarne, centre za socialno delo, materinske domove, varne hiše, domovi za starejše, varstveno-delovne centre, centre za usposabljanje, delo in varstvo, posebne socialnovarstvene zavode, knjižnice, muzeje, arhive, občine, upravne enote, policijske postaje, zapore, sodišča, tožilstva, kmetijsko-svetovalne službe ter naravne parke.

20 Priporočilo Zagovornika načela enakosti glede zagotovitve dostopnosti objektov v javni rabi za ljudi z invalidnostmi po Zakonu o izenačevanju možnosti invalidov. (1. december 2022). Dostopno na: <https://zagovornik.si/wp-content/uploads/2022/12/Priporocilo-Zagovornika-nacela-enakosti-glede-zagotovitve-dostopnosti-stavb-v-javni-rabi.pdf>.

21 Priporočilo Zagovornika načela enakosti glede enake dostopnosti do prevoza v železniškem prometu za invalide. Dostopno na: <https://zagovornik.si/wp-content/uploads/2023/01/Priporocilo-Zagovornika-nacela-enakosti-glede-enake-dostopnosti-do-prevoza-v-zelezniskem-prometu-za-invalide.pdf>.

22 Dostopno na: <https://zagovornik.si/izdelki-zagovornika/posebna-porocila/>.

3 METODOLOŠKO POJASNILO O POIZVEDBI

Zagovornik je za namen spremljanja stanja na področju zagotavljanja dostopnosti objektov v javni rabi za osebe z invalidnostmi 17. marca 2023 poslal poizvedbo v obliki spletne ankete 2460 naslovníkom – zavezancem po ZIMI.

Zagovornik je naslovníke poizvedbe izbral na podlagi 2. člena Zakona o varstvu pred diskriminacijo²³ (ZVarD). Državni organi, lokalne skupnosti, nosilci javnih pooblastil ter pravne in fizične osebe so pri svojem ravnanju zavezani zagotavljati varstvo pred diskriminacijo tretjih oseb na različnih področjih družbenega življenja, med drugim na področjih vzgoje in izobraževanja, zdravstvenega in socialnega varstva, uprave, zaposlovanja in dela idr.

Naslovníke ankete je Zagovornik izbral tudi na podlagi opredelitve objektov v javni rabi iz 26. točke prvega odstavka 3. člena Gradbenega zakona²⁴ oziroma na podlagi priloge 1 »Klasifikacija objektov« k Uredbi o razvrščanju objektov.²⁵ V poizvedbo je Zagovornik vključil omejeno število organov in ustanov, ki so v pristojnosti države oziroma lokalnih skupnosti (anketiranci), s ključnih področij družbenega življenja. Poizvedba torej ni zajela vseh ponudnikov dobrin in storitev, ki so na voljo javnosti, tudi ne tistih, ki sodijo v zasebni sektor.

K sodelovanju je Zagovornik povabil:

- vrtce,
- osnovne šole,
- zavode za otroke in mladostnike,
- strokovne centre za otroke in mladostnike s čustvenimi in vedenjskimi težavami,
- srednje šole in dijaške domove,
- študentske domove,
- univerze, višje strokovne šole,
- organizacije za izobraževanje starejših,
- raziskovalne zavode,
- bolnišnice,
- zdravstvene domove,
- lekarne,
- centre za socialno delo,
- materinske domove,
- varne hiše,
- domove za starejše,
- varstveno-delovne centre,
- centre za usposabljanje, delo in varstvo,
- posebne socialnovarstvene zavode,
- knjižnice,
- muzeje,
- arhive,
- občine,

23 Zakon o varstvu pred diskriminacijo (Uradni list RS, št. 33/16 in 21/18 – ZN0rg).

Dostopno na: <http://www.pisrs.si/Pis.web/pregledPredpisa?id=ZAK07273>.

24 Gradbeni zakon (Uradni list RS, št. 199/21 in 105/22 – ZZNŠPP).

Dostopno na: <http://www.pisrs.si/Pis.web/pregledPredpisa?id=ZAK08244>.

25 Uredba o razvrščanju objektov (Uradni list RS, št. 96/22).

Dostopno na: <http://www.pisrs.si/Pis.web/pregledPredpisa?id=URED8497>.

- upravne enote,
- policijske postaje,
- zapore,
- sodišča,
- tožilstva,
- Zavod Republike Slovenije za zaposlovanje in območne enote,
- kmetijsko–svetovalne službe ter
- naravne parke.

Odzvale so se tudi nekatere druge ustanove, ki so podrobneje predstavljene v nadaljevanju. Anketiranci so lahko izpolnili spletno anketo med 17. marcem in 17. aprilom 2023.

Na podlagi samoocene predstavnikov organov in ustanov je Zagovornik zbral informacije o stanju dostopnosti določenega števila objektov v javni rabi za ljudi z invalidnostmi in o načrtovanih prilagoditvah teh objektov v skladu z ZIMI.

Podatki iz spletne ankete temeljijo na samooceni anketirancev, zato so odraz stanja nedostopnosti, kot ga ocenjujejo odgovorni v posameznih institucijah in organih.

Anketa je bila pripravljena tako, da bi bila za anketirance čim bolj razumljiva in preprosta za izpolnjevanje. Možnosti ponujenih odgovorov so bile zato omejene. Anketiranci so lahko pri oceni, ali imajo objekti, ki so v njihovi pristojnosti, različne vrste prilagoditev, izbirali med odgovoroma »da« oziroma »ne«. Anketiranci so, če so imeli v svoji pristojnosti več objektov, podali skupno splošno oceno večjega števila objektov. Zato je bilo anketirancem ob koncu ankete omogočeno, da podajo svoje dodatne opombe in pojasnila.

Za lažje razumevanje vrst prilagoditev, s katerimi se zagotavlja dostopnost, je anketa vključevala tudi primere ali podrobnejše opise. Vprašanja so se nanašala na pet vrst prilagoditev: ²⁶

1. gradbene prilagoditve (npr. za gibalno ovirane - odstranitev stopnic, izgradnja klančin);
2. tehnične prilagoditve (npr. vgraditev dvigala, rampe, indukcijske zanke za gluhe in naglušne);
3. zvočne indikatorje (so naprave, ki s pomočjo zvoka opozarjajo ljudi z okvaro vida na obvestila ali nevarnosti, npr. zvočna obvestila v dvigalu);
4. svetlobne indikatorje (so naprave, ki s pomočjo svetlobnih znakov opozarjajo ljudi z okvaro sluha na obvestila ali nevarnosti, npr. svetlobna obvestila);
5. pisne informacije (npr. oznake v brajici za slepe v dvigalih).

Anketo so izpolnili tudi drugi, ki jih Zagovornik ni povabil k sodelovanju v poizvedbi. Nekateri organi oziroma ustanove so namreč po svojih komunikacijskih kanalih delili anketo tudi drugim organom oziroma ustanovam iz njihove pristojnosti, zaradi česar je pri nekaterih anketnih podatkih stopnja odziva višja, kot je bilo prvotno število naslovnikov.

²⁶ Zagovornik je med anketiranci preverjal vrste prilagoditev, opredeljene v 9. členu Zakona o izenačevanju možnosti invalidov (Uradni list RS, št. 94/10, 50/14 in 32/17).
Dostopno na: <http://www.pisrs.si/Pis.web/pregledPredpisa?id=ZAKO4342>.

4 IZSLEDKI POIZVEDBE

4.1 Struktura anketnega vzorca glede na področja družbenega življenja

Na spletno anketo se je od 2460 naslovnikov odzvalo 2217 naslovnikov, ki so anketo izpolnili vsaj delno. V celoti je anketo izpolnilo 1645 anketirancev. Zagovornik je pri interpretaciji podatkov upošteval le odgovore anketirancev, ki so anketo izpolnili v celoti. Pri pisnih pojasnilih anketirancev ob koncu ankete pa je Zagovornik upošteval vse odgovore, ne glede na to, ali je bila anketa izpolnjena v celoti ali le delno.

Tabela 1: Struktura anketnega vzorca in odziv glede na področje družbenega življenja.

področje družbenega življenja	število naslovnikov ankete	Število anketirancev, ki so v celoti izpolnili anketo
vzgoja in izobraževanje	1226 100 %	731 60 %
zdravstveno varstvo	351 100 %	192 55 %
socialno varstvo	255 100 %	171 67 %
umetnost in kultura	126 100 %	127 101 %
uprava	270 100 %	230 85 %
represivni organi ²⁷	193 100 %	142 74 %
zaposlovanje in delo	14 100 %	34 243 %
okolje in kmetijstvo	25 100 %	18 72 %
skupaj	2460	1645

Število anketirancev, ki so se odzvali na vprašanja glede zagotavljanja trenutne in načrtovane dostopnosti, je ponekod višje (več kot 100-odstotno) od števila prvotnih naslovnikov s posameznega področja družbenega življenja. Razlogi za to so različni. Zagovornik je spletno anketo poslal 126 naslovnikom s področja umetnosti in kulture, a so se v isto kategorijo uvrstili sami, tudi predstavniki nekaterih drugih ustanov (inštitut, mladinski center, zadruga ...). Poleg tega so anketo nekateri anketiranci po kanalih obveščanja delili tudi ustanovam, ki prvotno niso bile zajete med naslovniki. Na področju uprave so se poleg prvotnih naslovnikov odzvale tudi nekatere krajevne skupnosti, območna razvojna agencija, znanstveno-raziskovalna dejavnost idr. Na področju zaposlovanja in dela pa so anketo izpolnili tudi predstavniki nekaterih krajevnih uradov za delo.

Pri interpretaciji podatkov je treba upoštevati velikost vzorca s posameznega področja družbenega življenja. Kjer se je odzvalo manjše število anketirancev v okviru posameznih področij družbenega življenja, deležev v tabelah zaradi majhnega vzorca ni mogoče splošiti na celotno skupino zavezancev po ZIMI. Pri interpretaciji so zato uporabljeni podatki v deležih le pri vzorcih, ki vsebujejo 100 ali več odgovorov.

²⁷ V kategorijo represivnih organov so bili uvrščene policijske postaje, sodišča, tožilstva, zapori ali prevzgojni domovi.

4.2 Trenutna nedostopnost objektov

Zagovornik je s poizvedbo preverjal, kako anketiranci ocenjujejo trenutno dostopnost objektov v javni rabi, za katere so pristojni. Na trditev »Prosimo, ocenite, ali naslednje vrste prilagoditev objekta ali objektov v javni rabi, ki so v vaši pristojnosti, že zagotavljajo dostopnost ljudem z invalidnostmi.« je odgovorilo 1645 anketirancev.

Tabela 2: Odgovori na trditev: »Prosimo, ocenite, ali naslednje vrste prilagoditev objekta ali objektov v javni rabi, ki so v vaši pristojnosti, že zagotavljajo dostopnost ljudem z invalidnostmi.«

	gradbene prilagoditve		tehnične prilagoditve		zvočni indikatorji		svetlobni indikatorji		pisne informacije	
DA	1163	71 %	838	51 %	210	13 %	154	9 %	254	15 %
NE	482	29 %	807	49 %	1435	87 %	1491	91 %	1391	85 %
N	1645	100 %	1645	100 %	1645	100 %	1645	100 %	1645	100 %

29 odstotkov anketirancev je ocenilo, da objekti v njihovi pristojnosti trenutno nimajo gradbenih prilagoditev za osebe z invalidnostmi.

Skoraj polovica (49 odstotkov) jih je ocenila, da objekti v njihovi pristojnosti nimajo tehničnih prilagoditev.

Večina anketirancev (87 odstotkov) je ocenila, da objekti v njihovi pristojnosti niso prilagojeni z zvočnimi indikatorji, s svetlobnimi indikatorji (91 odstotkov) ali s pisnimi informacijami (85 odstotkov).

4.3 Predvidena nedostopnost objektov do izteka zakonskega roka

Zagovornik je preverjal, katere prilagoditve anketiranci ocenjujejo, da že zagotavljajo ali bodo zagotavljali do zakonsko določenega roka (11. decembra 2025). Na trditev: »Prosimo, ocenite, ali že oziroma bodo naslednje vrste prilagoditev objekta ali objektov v javni rabi, ki so v vaši pristojnosti, zagotavljale dostopnost ljudem z invalidnostmi najkasneje do 11. 12. 2025.« se je odzvalo 1645 anketirancev, ki so v celoti izpolnili anketo.

Tabela 3: Odgovori na trditev: »Prosimo, ocenite, ali že oziroma bodo naslednje vrste prilagoditev objekta ali objektov v javni rabi, ki so v vaši pristojnosti, zagotavljale dostopnost ljudem z invalidnostmi najkasneje do 11. 12. 2025.«.

	gradbene prilagoditve		tehnične prilagoditve		zvočni indikatorji		svetlobni indikatorji		pisne informacije	
DA	1227	75 %	997	61 %	617	38 %	585	36 %	702	43 %
NE	418	25 %	648	39 %	1028	62 %	1060	64 %	943	57 %
N	1645	100 %	1645	100 %	1645	100 %	1645	100 %	1645	100 %

25 odstotkov anketirancev je ocenilo, da objekti v njihovi pristojnosti do zakonsko predvidenega roka ne bodo gradbeno prilagojeni za osebe z invalidnostmi.

39 odstotkov jih je ocenilo, da objekt oziroma objekti v njihovi pristojnosti ne bodo tehnično prilagojeni.

Več kot polovica (62 odstotkov) je ocenila, da objekti v njihovi pristojnosti ne bodo prilagojeni z zvočnimi indikatorji, s svetlobnimi indikatorji (64 odstotkov) ali s pisnimi informacijami (57 odstotkov).

4.4 Načrtovan napredek do izteka zakonskega roka

Spodnja tabela kaže, kakšen napredek je pričakovati glede posameznih vrst prilagoditev objektov v javni rabi do 11. decembra 2025.

Tabela 4: Načrtovani napredek glede prilagoditev do izteka zakonskega roka.

		gradbene prilagoditve		tehnične prilagoditve		zvočni indikatorji		svetlobni indikatorji		pisne informacije	
Ocena o trenutni dostopnosti objektov v javni rabi (N=1645)	DA	1163	71 %	838	51 %	210	13 %	154	9 %	254	15 %
	NE	482	29 %	807	49 %	1435	87 %	1491	91 %	1391	85 %
Ocena o napredku pri prilagoditvah objektov do 11. 12. 2025			4 %		10 %		25 %		27 %		28 %
Ocena, ali bodo prilagoditve zagotovljene do 11. 12. 2025 (N=1645)	DA	1227	75 %	997	61 %	617	38 %	585	36 %	702	43 %
	NE	418	25 %	648	39 %	1028	62 %	1060	64 %	943	57 %

Iz anketnih podatkov izhaja, da naj bi se dostopnost objektov v javni rabi glede gradbenih prilagoditev od aprila 2023 do 11. decembra 2025 izboljšala le za štiri odstotne točke.

Nekoliko večji napredek, za deset odstotnih točk, je pričakovati pri dostopnosti z vidika tehničnih prilagoditev.

Za 25 odstotnih točk naj bi se izboljšala dostopnost glede zvočnih indikatorjev, za 27 odstotnih točk glede svetlobnih indikatorjev, za 28 odstotnih točk pa naj bi se do izteka zakonskega roka izboljšala dostopnost objektov z vidika zagotavljanja prilagojenih pisnih informacij.

Na podlagi anketnih podatkov je mogoče predvidevati, da naj bi bilo konec leta 2025 gradbeno prilagojenih tri četrtine v vzorec zajetih objektov v javni rabi, manj kot dve tretjini objektov pa naj bi bili tudi tehnično prilagojeni. 43 odstotkov teh objektov naj bi zagotavljalo prilagoditve s pisnimi informacijami, medtem ko je glede prilagoditev z zvočnimi oziroma svetlobnimi indikatorji pričakovati, da se bo delež tako prilagojenih objektov gibal okoli 38 oziroma 36 odstotkov.

4.5 Nedostopnost objektov po področjih družbenega življenja

Od organov ali ustanov, ki delujejo na področju vzgoje in izobraževanja, je Zagovornik prejel 731 v celoti izpolnjenih anket od 1226 naslovnikov. Anketiranci so ocenili, da 37 odstotkov objektov v njihovi pristojnosti nima gradbenih prilagoditev, tehničnih več kot polovica (56 odstotkov), prilagoditev z zvočnimi ali svetlobnimi indikatorji ter pisnimi informacijami pa ne zagotavlja 89 odstotkov ustanov ali več.

S področja zdravstvenega varstva se je odzvalo 192 organov ali ustanov, ki so v celoti izpolnili anketo, od 351 naslovnikov. 15 odstotkov jih je ocenilo, da trenutno objekti v njihovi pristojnosti nimajo gradbenih prilagoditev, 42 odstotkov tehničnih prilagoditev, več kot tri četrtine objektov s tega področja pa ne zagotavlja prilagoditev z zvočnimi ali svetlobnimi indikatorji ter pisnimi informacijami.

Na področju socialnega varstva se je odzvalo 171 anketirancev, ki so v celoti izpolnili anketo, od skupno 255 naslovnikov. Po oceni anketirancev nima zagotovljenih gradbenih prilagoditev 12 odstotkov objektov, več kot petina (21 odstotkov) jih nima tehničnih prilagoditev, 71 odstotkov ali več pa jih ne zagotavlja prilagoditev z zvočnimi in svetlobnimi indikatorji ter pisnimi informacijami.

S področja umetnosti in kulture se je odzvalo 127 anketirancev, ki so v celoti izpolnili anketo²⁸. Gradbenih prilagoditev po lastni oceni nima približno tretjina (35 odstotkov) objektov, tehničnih prilagoditev 41 odstotkov, več kot tri četrtine ustanov pa ne zagotavlja prilagoditev z zvočnimi in svetlobnimi indikatorji ter pisnimi informacijami.

S področja uprave se je na poizvedbo odzvalo 230 anketirancev, ki so v celoti izpolnili anketo, od skupno 270 naslovnikov. Po njihovi oceni je brez gradbenih prilagoditev 21 odstotkov objektov, brez tehničnih prilagoditev je 45 odstotkov, več kot štiri petine pa jih je brez zvočnih in svetlobnih indikatorjev ter pisnih informacij.

S področja represivnih organov in sodišč se je odzvalo 142 anketirancev, ki so v celoti izpolnili anketo, od skupno 193 naslovnikov poizvedbe. Gradbenih prilagoditev ne zagotavlja tretjina (33 odstotkov) objektov, tehničnih pa skoraj dve tretjini (63 odstotkov). Večina (86 odstotkov ali več) jih nima prilagoditev z zvočnimi in svetlobnimi indikatorji ter pisnimi informacijami.

S področja zaposlovanja in dela se je odzvalo 34 anketirancev, ki so v celoti izpolnili anketo.²⁹ 15 jih je ocenilo, da objekti v njihovi pristojnosti nimajo gradbenih prilagoditev, 21 pa, da objekti nimajo tehničnih prilagoditev. Velika večina jih je prav tako ocenila, da objekti nimajo prilagoditev z zvočnimi ali svetlobnimi indikatorji ter pisnimi informacijami.

²⁸ Zagovornik je spletno anketo poslal 126 naslovnikom s področja umetnosti in kulture, a so se v isto kategorijo sami uvrstili tudi predstavniki nekaterih drugih ustanov (inštitut, mladinski center, zadruga ...). Poleg tega so anketo nekateri anketiranci po kanalih obveščanja delili tudi ustanovam, ki prvotno niso bile zajete med naslovniki. Število anketirancev je zato ponekod višje od števila prvotnih naslovnikov s posameznega področja družbenega življenja.

²⁹ Anketo je sicer prejelo 14 ustanov. Izpolnili so jo tudi predstavniki nekaterih krajevnih uradov za delo.

S področja okolja in kmetijstva se je odzvalo 18 anketirancev, ki so v celoti izpolnili anketo, od skupno 25 ustanov. Devet jih je ocenilo, da objekti nimajo gradbenih prilagoditev, in 15, da nimajo tehničnih prilagoditev. Skoraj vsi (razen enega anketiranca) so ocenili, da nimajo prilagoditev z zvočnimi ali svetlobnimi indikatorji. 12 anketirancev je ocenilo, da zagotavlja prilagoditev objektov s pisnimi informacijami.

Opisani podatki so predstavljeni tudi v Tabeli 5. Število anketirancev je v tabelah navedeno v oklepajih, poleg področja družbenega življenja. Oceno o trenutni dostopnosti objektov je Zagovornik preverjal z vprašanjem: »Prosimo, ocenite, ali naslednje vrste prilagoditev objekta ali objektov v javni rabi, ki so v vaši pristojnosti, že zagotavljajo dostopnost ljudem z invalidnostmi.«.

Tabela 5: Odgovori na vprašanje: »Prosimo, ocenite, ali naslednje vrste prilagoditev objekta ali objektov v javni rabi, ki so v vaši pristojnosti, že zagotavljajo dostopnost ljudem z invalidnostmi.«.

področje družbenega življenja	gradbene prilagoditve		tehnične prilagoditve		zvočni indikatorji		svetlobni indikatorji		pisne informacije	
	DA	NE	DA	NE	DA	NE	DA	NE	DA	NE
vzgoja in izobraževanje (731)	463	268	322	409	58	673	43	688	80	651
	63 %	37 %	44 %	56 %	8 %	92 %	6 %	94 %	11 %	89 %
zdravstveno varstvo (192)	163	29	112	80	41	151	40	152	31	161
	85 %	15 %	58 %	42 %	21 %	79 %	21 %	79 %	16 %	84 %
socialno varstvo (171)	150	21	135	36	40	131	25	146	50	121
	88 %	12 %	79 %	21 %	23 %	77 %	15 %	85 %	29 %	71 %
umetnost in kultura (127)	82	45	75	52	18	109	12	115	28	99
	65 %	35 %	59 %	41 %	14 %	86 %	9 %	91 %	22 %	78 %
uprava (230)	182	48	126	104	34	196	20	210	39	191
	79 %	21 %	55 %	45 %	15 %	85 %	9 %	91 %	17 %	83 %
represivni organi in sodišča (142)	95	47	52	90	18	124	12	130	20	122
	67 %	33 %	37 %	63 %	13 %	87 %	8 %	92 %	14 %	86 %
zaposlovanje in delo (34)	19	15	13	21	0	34	1	33	0	34
	56 %	44 %	38 %	62 %	0%	100 %	3 %	97 %	0%	100 %
okolje in kmetijstvo (18)	9	9	3	15	1	17	1	17	6	12
	50 %	50%	17 %	83 %	6 %	94 %	6 %	94 %	33 %	67 %

4.6 Predvidena nedostopnost objektov po področjih družbenega življenja po zakonsko določenem roku

V nadaljevanju je prikazana ocena anketirancev glede načrtovane dostopnosti objektov do zakonsko določenega roka – 11. decembra 2025. Na podlagi teh podatkov je mogoče sklepati, kakšna bo dostopnost objektov v javni rabi po področjih do izteka roka. Pri posameznem področju je v oklepaju navedeno število anketirancev.

Tabela 6: Odgovori na vprašanje: »Prosimo, ocenite, ali že oziroma bodo naslednje vrste prilagoditev objekta ali objektov v javni rabi, ki so v vaši pristojnosti, zagotavljale dostopnost ljudem z invalidnostmi najkasneje do 11. 12. 2025.«.

področje družbenega življenja	gradbene prilagoditve		tehnične prilagoditve		zvočni indikatorji		svetlobni indikatorji		pisne informacije	
	DA	NE	DA	NE	DA	NE	DA	NE	DA	NE
vzgoja in izobraževanje (731)	488 67 %	243 33 %	392 54 %	339 46 %	197 27 %	534 73 %	185 25 %	546 75 %	248 34 %	483 66 %
zdravstveno varstvo (192)	166 86 %	26 14 %	121 63 %	71 37 %	83 43 %	109 57 %	85 44 %	107 56 %	79 41 %	113 59 %
socialno varstvo (171)	153 89 %	18 11 %	152 89 %	19 11 %	122 71 %	49 29 %	107 63 %	64 37 %	117 68 %	54 32 %
umetnost in kultura (127)	90 71 %	37 29 %	83 65 %	44 35 %	49 39 %	78 61 %	44 35 %	83 65 %	67 53 %	60 47 %
uprava (230)	193 84 %	37 16 %	162 70 %	68 30 %	106 46 %	124 54 %	103 45 %	127 55 %	118 51 %	112 49 %
represivni organi in sodišča (142)	99 70 %	43 30 %	59 42 %	83 58 %	40 28 %	102 72 %	39 27 %	103 73 %	45 32 %	97 68 %
zaposlovanje in delo (34)	25 74 %	9 26 %	21 62 %	13 38 %	14 41 %	20 59 %	15 44 %	19 56 %	16 47 %	18 53 %
okolje in kmetijstvo (18)	13 72 %	5 28 %	7 39 %	11 61 %	6 33 %	12 67 %	7 39 %	11 61 %	12 67 %	6 33 %

S področja vzgoje in izobraževanja na podlagi ocene anketirancev, ki so v celoti izpolnili anketo ne bo imelo gradbenih prilagoditev 33 odstotkov objektov, tehničnih ne bo imela slaba polovica (46 odstotkov), prilagoditev z zvočnimi ali svetlobnimi indikatorji ter pisnimi informacijami pa ne bo imelo približno dve tretjini (66 odstotkov) ali več objektov.

S področja zdravstvenega varstva po oceni anketirancev, ki so v celoti izpolnili anketo, 14 odstotkov objektov do 11. decembra 2025 ne bo imelo gradbenih prilagoditev, tehničnih prilagoditev pa jih ne bo imelo 37 odstotkov. Do zakonsko določenega roka prilagoditev z zvočnimi ali svetlobnimi indikatorji ne bo imelo 57 oziroma 56 odstotkov objektov, prilagoditev s pisnimi informacijami pa ne bo zagotovilo 59 odstotkov anketiranih.

Na področju socialnega varstva gradbenih prilagoditev po oceni anketirancev, ki so v celoti izpolnili anketo, do 11. decembra 2025 ne bo imelo 11 odstotkov objektov, prav tako bo 11 odstotkov brez tehničnih prilagoditev, približno tretjina pa jih do zakonsko predvidenega roka ne bo imela prilagoditev z zvočnimi in svetlobnimi indikatorji ter pisnimi informacijami.

S področja umetnosti in kulture 29 odstotkov anketirancev, ki so v celoti izpolnili anketo, ocenjuje, da objekti do izteka zakonskega roka ne bodo imeli gradbenih prilagoditev, 35 odstotkov jih ne bo imelo tehničnih prilagoditev. Približno polovica (47 odstotkov) anketirancev ali več s tega področja ne načrtuje prilagoditev z zvočnimi ali svetlobnimi indikatorji ter s pisnimi informacijami.

Na področju uprave gradbenih prilagoditev po oceni anketirancev ki so v celoti izpolnili anketo, do 11. decembra 2025 ne bo imelo 16 odstotkov objektov, 30 odstotkov objektov ne bo imelo tehničnih prilagoditev, skoraj polovica (49 odstotkov) ali več pa jih ocenjuje, da do zakonsko predvidenega roka ne bodo zagotovili prilagoditev z zvočnimi ali svetlobnimi indikatorji ter s pisnimi informacijami.

S področja represivnih organov in sodišč po oceni anketirancev, ki so v celoti izpolnili anketo, 30 odstotkov objektov ne bo imelo gradbenih, 58 odstotkov pa tehničnih prilagoditev. Več kot dve tretjini anketirancev s tega področja pa ocenjuje, da v objektih v njihovi pristojnosti ne bodo zagotovljene prilagoditve objektov z zvočnimi ali svetlobnimi indikatorji ter s pisnimi informacijami.

Na področju zaposlovanja in dela je Zagovornik prejel 34 odzivov anketirancev, ki so v celoti izpolnili anketo. Devet anketirancev je ocenilo, da do 11. decembra 2025 njihovi objekti ne bodo gradbeno prilagojeni, 13 anketirancev ocenjuje, da objekti ne bodo imeli tehničnih prilagoditev, 18 ali več pa jih ocenjuje, da ne bodo zagotovili prilagoditev objektov z zvočnimi ali svetlobnimi indikatorji ter s pisnimi informacijami.

Na področju okolja in kmetijstva je Zagovornik prejel 18 odzivov anketirancev, ki so v celoti izpolnili anketo. Pet anketirancev je ocenilo, da do 11. decembra 2025 njihovi objekti ne bodo gradbeno prilagojeni, 11 jih je ocenilo, da ne bodo zagotavljali tehničnih prilagoditev, šest ali več pa ocenjuje, da do zakonsko predvidenega roka ne bodo zagotovili prilagoditev objektov z zvočnimi ali svetlobnimi indikatorji ter s pisnimi informacijami.

Podrobnejši pregled anketnih podatkov odzivov anketirancev glede na tip ustanove ali organa je dostopen v prilogi³⁰ tega posebnega poročila. Navedeni so tudi odzivi anketirancev glede na statistično regijo sedeža organa oziroma ustanove.

30 Priloga posebnega poročila je dostopna na: <https://zagovornik.si/izdelki-zagovornika/posebna-porocila/>.

5 ANALIZA PISNIH POJASNIL ANKETIRANCEV

Zagovornik je na koncu spletne ankete anketirancem ponudil možnost, da po lastni presoji navedejo morebitne dodatne opombe in pojasnila. Skupno se je odzvalo 589 anketirancev. Pri analizi je Zagovornik upošteval 275 odgovorov, saj preostali niso vsebinsko relevantni.

Iz teh odgovorov je mogoče opisati nekaj ključnih izzivov, s katerimi se srečujejo zavezanci za zagotavljanje dostopnosti objektov v javni rabi po ZIMI. Predstavljeni so v nadaljevanju, za ponazoritev pa so v anonimizirani obliki vključeni tudi citati zapisov nekaterih anketirancev.

5.1 Pristojnost in financiranje

Pomemben delež anketirancev je izpostavil, da se objekt organa ali ustanove, za katerega so pristojni, nahaja v najetih prostorih in zato nimajo pristojnosti oziroma možnosti, da bi zagotovili zakonsko zahtevane prilagoditve. 97 jih je pojasnilo, da so prihodnje prilagoditve objektov odvisne od finančnih sredstev, ki jih za ta namen sami nimajo oziroma so glede tega odvisni od lastnikov objektov kot najemodajalcev oziroma od njihovih ustanoviteljev – lokalnih skupnosti oziroma pristojnih ministrstev.

- **Osnovna šola:** »Vseh teh prilagoditev bi si močno želeli, a so odvisne od ustanovitelja, torej od Mestne občine Ljubljana, saj so povezane z velikimi finančnimi investicijami!«
- **Strokovno izobraževalni center:** »... prilagoditve bomo lahko izvedli do 11. 12. 2025, če bo pristojno ministrstvo zahtevane prilagoditve financiralo.«

5.2 Varstvo kulturne dediščine

Več anketirancev je opozorilo, da je zagotavljanje gradbenih ali tehničnih naprav oteženo zaradi omejitev, ki izhajajo iz predpisov s področja varovanja kulturne dediščine.

- **Šola:** »Na ministrstvo smo poslali spisek nujnih prilagoditev s prošnjo za financiranje. Potem so še problemi, ker je stavba šole zaščiten kot kulturna dediščina in zato ne dobimo vseh dovoljenj za posege (npr. nismo smeli zgraditi dvigala do najvišjega nadstropja ...). Bo potrebno na državni ravni sprejeti neke usmeritve, kaj ima prednost (gibalno ovirani obiskovalci ali stebrički na ograji, ker so zaščiteni ...).«
- **Splošna knjižnica:** »Zavod za varstvo kulturne dediščine ne dovoli, da bi v naših stavbah zgradili klančine ali dvigalo. V eni stavbi imamo drsno dvigalo na stopnišču, ampak je nosilnost za nove invalidske vozičke premajhna. Pri vhodu v glavno stavbo damo vsak dan kovinsko premično klančino in v pritličju imamo urejen dostop za invalide ter zvonec, da pokličejo knjižničarja, ker je izposojevalni pult v nadstropju.«

5.3 Ponudniki blaga in storitev za zagotavljanje dostopnosti

Nekateri anketiranci so pojasnili, da jim na področju zagotavljanja zakonsko zahtevanih prilagoditev objektov v javni rabi za osebe z invalidnostmi primanjkuje znanja in izkušenj, in nimajo informacij, kje dobiti ustrezno podporo.

- **Občina:** »... na koga se lahko obrnemo v zvezi z izvedbo oz. namestitvijo svetlobnih indikatorjev in pisnih informacij za slepe in slabovidne? S tem namreč nimamo izkušenj, niti ne poznamo izvajalcev s tega področja.«
- **Osnovna šola:** »Pomoč, nasvete, kako pridobiti svetlobne, zvočne naprave od ponudnikov in napise v braillovi pisavi. Hvala.«

6 KLJUČNE UGOTOVITVE

Iz ocen anketirancev izhaja, da skoraj tretjina objektov v javni rabi, zajetih v poizvedbo Zagovornika, nima takih gradbenih prilagoditev, ki bi omogočale dostop ljudem z invalidnostmi. Skoraj polovica teh objektov nima drugih tehničnih prilagoditev (npr. vgrajenega dvigala, rampe za invalidske vozičke, indukcijske zanke). Več kot štiri petine teh objektov pa ni prilagojenih s pisnimi informacijami (npr. oznake v brajici za slepe v dvigalih) ter z zvočnimi in svetlobnimi indikatorji (zvočna in svetlobna opozorila za ljudi z okvaro vida oziroma sluha).

Ocene anketirancev kažejo tudi, da do 11. decembra 2025, ki je v ZIMI določen kot skrajni rok za zagotovitev ustreznih prilagoditev, zavezcanci po ZIMI večinoma ne bodo izvedli posegov, ki bi osebam z invalidnostmi omogočili dostop do objektov v javni rabi, s katerimi zavezcanci upravljajo.

Tabela 7: Trenutna in predvidena nedostopnost objektov po področjih družbenega življenja.

področje družbenega življenja	gradbene prilagoditve		tehnične prilagoditve		zvočni indikatorji		svetlobni indikatorji		pisne informacije	
	zdaj	11. 12. 2025	zdaj	11. 12. 2025	zdaj	11. 12. 2025	zdaj	11. 12. 2025	zdaj	11. 12. 2025
	NE	NE	NE	NE	NE	NE	NE	NE	NE	NE
vzgoja in izobraževanje (731)	268	243	409	339	673	534	688	546	651	483
	37 %	33 %	56 %	46 %	92 %	73 %	94 %	75 %	89 %	66 %
zdravstveno varstvo (192)	29	26	80	71	151	109	152	107	161	113
	15 %	14 %	42 %	37 %	79 %	57 %	79 %	56 %	84 %	59 %
socialno varstvo (171)	21	18	36	19	131	49	146	64	121	54
	12 %	11 %	21 %	11 %	77 %	29 %	85 %	37 %	71 %	32 %
umetnost in kultura (127)	45	37	52	44	109	78	115	83	99	60
	35 %	29 %	41 %	35 %	86 %	61 %	91 %	65 %	78 %	47 %
uprava (230)	48	37	104	68	196	124	210	127	191	112
	21 %	16 %	45 %	30 %	85 %	54 %	91 %	55 %	83 %	49 %
represivni organi in sodišča (142)	47	43	90	83	124	102	130	103	122	97
	33 %	30 %	63 %	58 %	87 %	72 %	92 %	73 %	86 %	68 %
zaposlovanje in delo (34)	15	9	21	13	34	20	33	19	34	18
	44 %	26 %	62 %	38 %	100 %	59 %	97 %	56 %	100 %	53 %
okolje in kmetijstvo (18)	9	5	15	11	17	12	17	11	12	6
	50 %	28 %	83 %	61 %	94 %	67 %	94 %	61 %	67 %	33 %

Na podlagi anketnih podatkov je torej mogoče predvidevati, da naj bi bilo konec leta 2025 gradbeno prilagojenih tri četrtine v vzorec zajetih objektov v javni rabi, manj kot dve tretjini objektov pa naj bi bili tudi tehnično prilagojeni. 43 odstotkov teh objektov naj bi zagotavljalo prilagoditve s pisnimi informacijami, medtem ko je glede prilagoditev z zvočnimi oziroma svetlobnimi indikatorji pričakovati, da se bo delež tako prilagojenih objektov gibal okoli 38 oziroma 36 odstotkov.

Več kot polovica anketirancev je ocenila, da prilagoditve v obliki zvočnih indikatorjev, svetlobnih indikatorjev in pisnih informacij do zakonsko določenega roka ne bodo zagotovljene v objektih v njihovi pristojnosti. Vseeno jih bo te prilagoditve zagotovil razmeroma večji delež (približno četrtina) kot gradbene in tehnične prilagoditve. Možno je, da so se anketiranci prvič srečali s temi tremi vrstami prilagoditev, ki jih predvideva ZIMI.

Poleg tega zagotavljanje teh vrst prilagoditev predstavlja manjše finančno breme, kar je lahko eden izmed razlogov, da je razmeroma večji delež anketirancev ocenil, da bodo te vrste prilagoditev lahko zagotovili.

Od organov ali ustanov s področja **vzgoje in izobraževanja** je Zagovornik prejel 731 odzivov anketirancev, ki so v celoti izpolnili anketo, od skupno 1226 naslovnikov glede zagotovljenih prilagoditev za ljudi z invalidnostmi. Več kot tretjina jih je ocenila, da objekti v njihovi pristojnosti nimajo gradbenih prilagoditev, tehničnih več kot polovica, zvočnih ali svetlobnih indikatorjev ter pisnih informacij pa ne zagotavlja večina (89 odstotkov ali več) ustanov. Gradbenih prilagoditev po oceni anketirancev do 11. decembra 2025 ne bo imela tretjina objektov, tehničnih malo manj kot polovica, prilagoditev z zvočnimi ali svetlobnimi indikatorji ter pisnimi informacijami pa ne bosta imeli približno dve tretjini objektov.

S področja **zdravstvenega varstva** se je odzvalo 192 organov ali ustanov, ki so v celoti izpolnili anketo, od skupno 351 naslovnikov. Približno šestina jih je navedla, da objekti v njihovi pristojnosti nimajo gradbenih prilagoditev. Skoraj polovica jih je navedla, da objekti nimajo tehničnih prilagoditev, več kot tri četrtine objektov s tega področja pa nima prilagoditev z zvočnimi ali svetlobnimi indikatorji ter pisnimi informacijami. Približno sedmina anketirancev ocenjuje, da objekti ne bodo imeli gradbenih prilagoditev do 11. decembra 2025. Več kot tretjina jih je ocenila, da objekti ne bodo imeli tehničnih prilagoditev. Več kot polovica pa jih ocenjuje, da objekti do izteka zakonsko določenega roka ne bodo imeli prilagoditev z zvočnimi ali svetlobnimi indikatorji ter s pisnimi informacijami.

Na področju **socialnega varstva** po oceni 171 anketirancev, ki so v celoti izpolnili anketo, (od skupno 255 naslovnikov) gradbenih prilagoditev nima vsak osmi objekt, več kot petina jih nima tehničnih prilagoditev, sedem desetin ali več pa nima zagotovljenih prilagoditev z zvočnimi in svetlobnimi indikatorji ter s pisnimi informacijami. Gradbenih prilagoditev po oceni anketirancev do 11. decembra 2025 ne bo imela več kot desetina objektov, podoben delež anketirancev je to ocenil glede tehničnih prilagoditev v objektih. Približno tretjina ali več pa jih ocenjuje, da do izteka zakonskega roka ne bo imelo prilagoditev z zvočnimi in svetlobnimi indikatorji ter pisnimi informacijami.

Gradbenih prilagoditev po oceni 127 anketirancev, ki so v celoti izpolnili anketo, (prvotnih naslovnikov je bilo 126)³¹ trenutno nima približno tretjina objektov s področja **umetnosti in kulture**, tehničnih prilagoditev dve petini, več kot tri četrtine teh ustanov pa ne zagotavlja prilagoditev v obliki zvočnih in svetlobnih indikatorjev ter pisnih informacij. Približno tretjina anketirancev ocenjuje, da objekti ne bodo imeli gradbenih prilagoditev oziroma tehničnih prilagoditev. Približno polovica anketirancev (ali več) pa ne bo zagotovila ne prilagoditev z zvočnimi ne s svetlobnimi indikatorji ali pisnimi informacijami.

S področja **uprave** se je na poizvedbo odzvalo 230 anketirancev, ki so v celoti izpolnili anketo (prvotnih naslovnikov je bilo 270). Po njihovi oceni je brez gradbenih prilagoditev približno petina objektov v njihovi pristojnosti, brez tehničnih prilagoditev skoraj polovica, več kot štiri petine pa nima prilagoditev z zvočnimi in svetlobnimi indikatorji ter s pisnimi informacijami.

Približno vsak šesti anketiranec je ocenil, da do 11. decembra 2025 objekti ne bodo imeli gradbenih prilagoditev, malo manj kot tretjina jih je ocenila, da objekti ne bodo imeli tehničnih prilagoditev, približno polovica ali več pa jih je ocenila, da ne bodo zagotovili prilagoditev z zvočnimi in svetlobnimi indikatorji ter s pisnimi informacijami.

Gradbenih prilagoditev po oceni 142 anketirancev, ki so v celoti izpolnili anketo, (število prvotnih naslovnikov je bilo 193), na področju **represivnih organov in sodišč**, nima približno tretjina objektov, delež odsotnosti tehničnih prilagoditev pa je glede na ocene anketirancev skoraj dvotretjinski. Večina anketirancev je ocenila, da objekti nimajo zvočnih in svetlobnih indikatorjev ter pisnih informacij. Približno tretjina anketirancev ocenjuje, da objekti ne bodo imeli gradbenih prilagoditev, več kot polovica pa je tako ocenila glede tehničnih prilagoditev. Več kot dve tretjini anketirancev s tega področja je ocenilo, da ne bosta zagotovljeni zvočni ali svetlobni indikatorji ter pisne informacije do zakonsko določenega roka.

S področja **zaposlovanja in dela** se je odzvalo 34 anketirancev (prvotnih naslovnikov je bilo 14).³² 15 jih je ocenilo, da objekti v njihovi pristojnosti nimajo gradbenih prilagoditev in 21, da objekti nimajo tehničnih prilagoditev. Skoraj vsi so ocenili, da nimajo objektov, prilagojenih z zvočnimi ali svetlobnimi indikatorji ter pisnimi informacijami. Devet od 347 anketirancev je ocenilo, da do 11. decembra 2025, njihovi objekti gradbeno ne bodo prilagojeni, 13 jih je ocenilo, da objekti ne bodo imeli tehničnih prilagoditev, 18 ali več pa jih je ocenilo, da do zakonsko predvidenega roka ne bo v objektih, v njihovi pristojnosti, zagotovljenih zvočnih indikatorjev, svetlobnih indikatorjev in pisnih informacij.

31 Zagovornik je spletno anketo poslal 126 naslovnikom s področja umetnosti in kulture, a so se v isto kategorijo sami uvrstili tudi predstavniki nekaterih drugih ustanov (inštitut, mladinski center, zadruga ...). Poleg tega so anketo nekateri anketiranci po kanalih obveščanja delili tudi ustanovam, ki prvotno niso bile zajete med naslovniki. Število anketirancev je zato ponekod višje od števila prvotnih naslovnikov s posameznega področja družbenega življenja.

32 Anketo je sicer prejelo 14 ustanov. Izpolnili so jo tudi predstavniki nekaterih krajevnih uradov za delo.

S področja **okolja in kmetijstva** se je odzvalo 18 anketirancev, ki so v celoti izpolnili anketo, od 25 prvotnih naslovnikov. Polovica jih je ocenila, da objekti nimajo gradbenih prilagoditev, večina je tako ocenila glede tehničnih prilagoditev. Skoraj vsi (razen enega anketiranca) so ocenili, da nimajo objektov, prilagojenih z zvočnimi ali svetlobnimi indikatorji. 12 anketirancev je ocenilo, da v objektih nudijo pisne informacije. Pet anketirancev je ocenilo, da do 11. decembra 2025, njihovi objekti gradbeno ne bodo prilagojeni (oziroma trenutno ne načrtujejo prilagoditev), 11 jih ocenjuje, da ne bodo zagotavljali tehničnih prilagoditev, šest in več pa jih ocenjuje, da do zakonsko predvidenega roka ne bo v objektih, v njihovi pristojnosti, zagotovljenih zvočnih indikatorjev, svetlobnih indikatorjev in pisnih informacij.

Na podlagi odgovorov anketirancev, ki izhajajo iz njihove lastne ocene, je mogoče sklepati, da razmeroma velik delež objektov v javni rabi ni dostopen ljudem z invalidnostmi. Vsak četrty anketiranec namreč ocenjuje, da do zakonsko določenega roka, t. j. 11. decembra 2025, gradbenih prilagoditev objektov v njihovi pristojnosti ne bodo zagotovili, še večji delež objektov pa tudi glede tehničnih prilagoditev. Posebej problematično je stanje prilagoditev objektov v javni rabi z zvočnimi in svetlobnimi indikatorji ter s pisnimi informacijami. Približno četrtyina anketirancev sicer ocenjuje, da bodo do 11. decembra 2025 objekte prilagodili s temi tremi vrstami prilagoditev, vendar trenutno tega ne zagotavlja več kot polovica anketirancev. Gradbene in tehnične prilagoditve trenutno zagotavlja razmeroma velik delež ustanov in organov. Po drugi strani pa le majhen delež tistih, ki teh prilagoditev trenutno ne nudijo, ocenjuje, da jih bodo zagotovili do izteka zakonskega roka. Sklepati je torej, da v tem času ne bo dosežen bistven napredek.

7 DRUGE UGOTOVITVE

7.1 Ugotovitve glede delitve obveznosti najemnikov in najemodajalcev

Zagovornik na podlagi opomb, ki so mu jih podali anketiranci ob koncu ankete, med drugim ugotavlja, da znaten delež anketirancev, ki deluje v najetih prostorih, pri zagotavljanju dostopnosti ne prepozna svojega deleža odgovornosti.

Zagotavljanje javnih storitev za vse, torej tudi za osebe z invalidnostmi, se uresničuje tudi v smislu zagotavljanja dostopnosti do:

- vključujočega izobraževanja,
- zdravstvenih storitev,
- načina prebivanja,
- obveščenosti,
- kulturnih dobrin in
- javnih prevozov.³³

Ukrepe za zagotavljanje dostopnosti do zgoraj naštetih storitev, ki so na voljo javnosti, morajo izvajati tako javni kot zasebni subjekti,³⁴ ki nudijo te dobrine ali storitve. Skladno z 38. členom ZIMI mora primerno prilagoditev obstoječih objektov v javni rabi zagotoviti investitor ob prvi rekonstrukciji objekta, vendar najkasneje v 15 letih po uveljavitvi ZIMI, torej do 11. decembra 2025. To doseže z odpravo grajenih in komunikacijskih ovir iz 9. člena ZIMI. Na podlagi 8., 9. in 38. člena ZIMI je Zagovornik presodil, da je odgovornost za zagotavljanje dostopnosti deljena med najemnika in najemodajalca oziroma lastniki objekta.

³³ Glej ZIMI, člani 11 do 16.

³⁴ Glej 8. člen ZIMI.

7.2 Ugotovitve glede razlogov za neizvajanje prilagoditev

Razlogov za razmeroma slabo stanje glede zagotavljanja dostopnosti objektov v javni rabi je več. Iz dodatnih pojasnil in odzivov anketirancev, ki so jih lahko poslali Zagovorniku na koncu ankete, izhaja, da je ena izmed težav razmeroma slabo poznavanje Zakona o izenačevanju možnosti invalidov (in druge področne zakonodaje) ter s tem povezanih njihovih zakonskih obveznosti. Velik delež anketirancev ne pozna obveznosti glede zagotavljanja dostopnosti objektov za ljudi z invalidnostmi.

Več anketirancev je v svojih pisnih pojasnilih k anketi kot oviro za zagotavljanje dostopnosti objektov v javni rabi navedlo pomanjkanje finančnih sredstev in financiranja s strani lokalnih skupnosti, države ali drugih pristojnih deležnikov. Nekateri so poudarili, da jim prilagajanje objektov onemogočajo oziroma otežujejo predpisi s področja varstva kulturne dediščine.

Iz nekaterih pojasnil anketirancev izhaja tudi, da sicer imajo interes izboljšati dostopnost objektov v njihovi pristojnosti, a so pomanjkljivo obveščeni glede svetovanja in podpore pri pripravi in izvedbi potrebnih prilagoditev objektov. Zavezanci po ZIMI so namreč zelo raznoliki, gre za velike državne ali lokalne organe in ustanove in tudi za manjše, ki imajo temu ustrezno na voljo tudi manj finančnih in drugih virov in kompetenc.

7.3 Ugotovitve o vlogi Urbanističnega inštituta RS

Zagovornik je s posebno pisno poizvedbo neposredno pri Urbanističnem inštitutu Republike Slovenije (UIRS) preveril, kako ta zagotavlja izvajanje drugega odstavka 29. člena ZIMI. Ta navaja, da UIRS opravlja »Analitične, strokovne in informacijske naloge glede uporabe in prilagoditve objektov v javni rabi ter dostopnosti do blaga in storitev, ki so na voljo javnosti«. Iz odgovora UIRS izhaja, da je v preteklih letih izvedel vrsto strokovnih in raziskovalnih projektov s področja zagotavljanja dostopnosti objektov v javni rabi in zunanjih javnih prostorov. Gre za časovno zamejene projekte, ki jih MDDSZ financira iz javnih sredstev, vključno s sredstvi Evropske unije, na podlagi razpisov. Razumeti je, da stalnega sodelovanja na podlagi ZIMI ni. Prav tako iz odgovora izhaja, da UIRS ne opravlja informiranja zavezancem po ZIMI.

7.4 Ugotovitve o odgovornih za nedostopnost objektov v javni rabi

Ob tem velja opozoriti, da je za izvajanje ZIMI pristojno MDDSZ, kot ministrstvo, pristojno za invalidsko varstvo. Za ukrepanje in vodenje politik po posameznih področjih (glede na posamezne člene ZIMI) pa so pristojni tudi Ministrstvo za vzgojo in izobraževanje, Ministrstvo za okolje, podnebje in energijo ter Urbanistični inštitut. »Spodbujanje in ustvarjanje enakih možnosti za invalide ter preprečevanje diskriminacije invalidov so naloga Vlade Republike Slovenije in ministrstev, ki na svojih delovnih področjih uresničujejo cilje nacionalnega akcijskega programa za invalide (v nadaljnjem besedilu: akcijski program),« kot izhaja iz prvega odstavka 26. člena ZIMI.

Splošni izvedbeno-strateški akt za ljudi z invalidnostmi v Sloveniji je Akcijski program za invalide 2022–2030³⁵ (API). Cilj št. 3 iz API je vezan na dostopnost. Med ukrepi za doseganje tega cilja je tudi zagotavljanje dostopnosti do grajenega okolja ali do vseh objektov v javni rabi. Nosilci ukrepov za doseganje cilja glede dostopnosti so, Ministrstvo za kulturo, nekdanje Ministrstvo za okolje in prostor, nekdanje Ministrstvo za izobraževanje, Uprava RS za zaščito in reševanje, Nacionalni inštitut za javno zdravje in Nacionalni svet invalidskih organizacij Slovenije.

³⁵ Akcijski program za invalide 2022–2030, str. 7–8.

Dostopno na: <https://www.gov.si/zbirke/projekti-in-programi/akcijski-program-za-invalide/>.

8 PRIPOROČILA

Zagovornik priporoča **Ministrstvu za delo, družino, socialne zadeve in enake možnosti**, da v skladu z ZVarD in ZIMI v najkrajšem možnem času:

- V sodelovanju z Urbanističnim inštitutom Republike Slovenije zagotovi metodološko in strokovno celovito analizo stanja prostorske dostopnosti vseh objektov v javni rabi in jo javno objavi.
- V sodelovanju z Urbanističnim inštitutom Republike Slovenije vzpostavi nacionalno svetovalno-informacijsko točko, ki bo na enem mestu ponujala celostne informacije, gradiva in podatke za stik, za pomoč in svetovanje glede vseh vidikov obveznosti zagotavljanja dostopnosti objektov v javni rabi za ljudi z invalidnostmi, posebej za zavezance po ZIMI. Posebno pozornost naj nameni vsebinam o prilagoditvah v obliki zvočnih in svetlobnih indikatorjev ter pisnih informacij.
- Sprejme predpis o minimalnih zahtevah za dostopnost do vsega blaga in storitev za izvajanje petega odstavka 8. člena ZIMI, saj tudi pomembno vpliva na odpravo ovir za zagotavljanje dostopnosti objektov v javni rabi, ki ponujajo blago in storitve, ki so na voljo javnosti.

Zagovornik priporoča **Ministrstvu za kulturo**, da v skladu z ZVarD in ZIMI, v najkrajšem možnem času:

- v sodelovanju z Ministrstvom za naravne vire in prostor in Zavodom za varstvo kulturne dediščine pripravi smernice za odločanje v postopkih pridobitve kulturnovarstvenih soglasij tako, da bo organom in ustanovam, ki so zavezanci za zagotavljanje prilagoditev objektov v javni rabi za ljudi z invalidnostmi, omogočeno te prilagoditve izvesti učinkovito in finančno vzdržno.

Zagovornik priporoča **Ministrstvu za naravne vire in prostor**, da v skladu z ZVarD in ZIMI v najkrajšem možnem času:

- pripravi predlog spremembe Gradbenega zakona tako, da bo vključeval končni rok za obvezno primerno prilagoditev obstoječih objektov (kot je to že urejeno za gradnjo novih objektov) v javni rabi iz 38. člena ZIMI, ter določil pristojnost inšpekcije in globe v primeru kršitev.

Zagovornik priporoča **Vladi RS**, da v skladu z ZVarD in ZIMI v najkrajšem možnem času:

- pripravi oceno potrebnih proračunskih sredstev in poseben investicijski načrt z namenom prilagoditve objektov v javni rabi za ljudi z invalidnostmi in s tem odpravi diskriminacijo. Za to naj zagotovi tudi potrebna namenska proračunska sredstva.
- Pripravi analizo možnosti črpanja evropskih sredstev za namene prilagoditve objektov v javni rabi za ljudi z invalidnostmi in jo vključi v investicijski načrt.

KRATICE IN OKRAJŠAVE

API	Akcijski program za invalide 2022–2030
DZ	Državni zbor Republike Slovenije
EK	Evropska komisija
EKČP	Evropska konvencija o človekovih pravicah
EU	Evropska unija
GZ-1	Gradbeni zakon
Listina	Listina Evropske unije o temeljnih pravicah
MDDSZ	Ministrstvo za delo, družino, socialne zadeve in enake možnosti
MIZŠ	Ministrstvo za izobraževanje, znanost in šport
MKPI	Konvencija o pravicah invalidov
MOPE	Ministrstvo za okolje, podnebje in energijo
MVI	Ministrstvo za vzgojo in izobraževanje
RS	Republika Slovenija
Strategija	Strategija o pravicah invalidov za obdobje 2021–2030
UIRS	Urbanistični inštitut Republike Slovenije
Ustava	Ustava Republike Slovenije
Vlada RS	Vlada Republike Slovenije
Zagovornik	Zagovornik načela enakosti
ZIMI	Zakon o izenačevanju možnosti invalidov
ZVarD	Zakon o varstvu pred diskriminacijo

SEZNAM TABEL

Tabela 1:	Struktura anketnega vzorca in odziv glede na področje družbenega življenja.	27
Tabela 2:	Odgovori na trditev: »Prosimo, ocenite, ali naslednje vrste prilagoditev objekta ali objektov v javni rabi, ki so v vaši pristojnosti, že zagotavljajo dostopnost ljudem z invalidnostmi.«.	28
Tabela 3:	Odgovori na trditev: »Prosimo, ocenite, ali že oziroma bodo naslednje vrste prilagoditev objekta ali objektov v javni rabi, ki so v vaši pristojnosti, zagotavljale dostopnost ljudem z invalidnostmi najkasneje do 11. 12. 2025.«.	29
Tabela 4:	Načrtovani napredek glede prilagoditev do izteka zakonskega roka.	30
Tabela 5:	Odgovori na vprašanje: »Prosimo, ocenite, ali naslednje vrste prilagoditev objekta ali objektov v javni rabi, ki so v vaši pristojnosti, že zagotavljajo dostopnost ljudem z invalidnostmi.«.	32
Tabela 6:	Odgovori na vprašanje: »Prosimo, ocenite, ali že oziroma bodo naslednje vrste prilagoditev objekta ali objektov v javni rabi, ki so v vaši pristojnosti, zagotavljale dostopnost ljudem z invalidnostmi najkasneje do 11. 12. 2025.«.	33
Tabela 7:	Trenutna in predvidena nedostopnost objektov po področjih družbenega življenja.	41

ZAHVALA

Informacije o nedostopnosti je bilo na podlagi samoocen odgovornih, v posameznih institucijah in organih, mogoče zbrati zaradi dobrega in velikega odziva naslovnikov Zagovornikove poizvedbe. Zato se posebej zahvaljujemo za sodelovanje vsem 2217 anketirancem. Velik odziv kaže na zavedanje o pomenu enakega dostopa do javno dostopnih prostorov osebam z invalidnostmi. Le tako lahko ljudje z invalidnostmi in funkcionalnimi oviranostmi dostopajo do javnih prostorov in sodelujejo v družbi.

Izdajatelj

Zagovornik načela enakosti

Zanj

Miha Lobnik, zagovornik načela enakosti

Besedilo

Zagovornik načela enakosti

Pri pripravi besedila so sodelovali

Miha Lobnik, Filip Burnik, Majda Hostnik, mag. Jelena Aleksić, Nevenka Prešlenkova, dr. Matevž Kokol, Boštjan Vernik Šetinc, Jaka Vatovec, Denis Vičič, dr. Bogdan Lešnik

Lektura

Umetnost besede, Jasmina Spahalić, s. p.

Prelom

Pia Jerkič, IDEJA.si

Ljubljana, september 2023

Uporaba vsebine poročila je dovoljena z navedbo vira.
Uporabljen slovnični spol v poročilu se nanaša na kateri koli spol.
Publikacija je brezplačna in dostopna vsem.

Vsa poročila Zagovornika načela enakosti so objavljena na spletni strani www.zagovornik.si

Spletna izdaja

Kataložni zapis o publikaciji (CIP) pripravili v Narodni in univerzitetni knjižnici v Ljubljani
[COBISS.SI-ID 165799939](https://nuk.ub.uni-lj.si/COBISS.SI-ID/165799939)
ISBN 978-961-95995-8-7 (PDF)

Namen Zagovornikovega posebnega poročila je povečati dostopnost javnega prostora za ljudi z različnimi invalidnostmi. Tudi po Zakonu o izenačevanju možnosti invalidov je treba za ljudi z invalidnostmi zagotoviti prilagoditve objektov v javni rabi. K temu so zavezani javni in zasebni subjekti na različnih področjih družbenega življenja.

Posebno poročilo ugotavlja, da razmeroma velik delež objektov v javni rabi ni dostopen ljudem z invalidnostmi. Razlogov za to je več, med drugim pomanjkanje finančnih sredstev, nepoznavanje dolžnosti zavezancev glede zagotavljanja dostopnosti objektov za ljudi z invalidnostmi ter predpisi s področja varstva kulturne dediščine, ki otežujejo proces prilagoditve objektov.

Posebno poročilo povzema tudi mednarodne dokumente in nacionalne predpise, k uresničevanju katerih se je zavezala Republika Slovenija ter vsebuje priporočila vladi in ministrstvom za izboljšanje dostopnosti objektov v javni rabi za ljudi z invalidnostmi.

Zagovornik načela enakosti je samostojni državni organ za varstvo pred diskriminacijo, spodbujanje enakih možnosti, enakopravnosti in enakega obravnavanja. Ustanovljen je bil leta 2016 na podlagi Zakona o varstvu pred diskriminacijo, s katerim je Slovenija v svoj pravni red prenesla pet evropskih direktiv s področja enakih možnosti. Zagovornik načela enakosti je polnopravni član Evropske mreže organov za enakost – Equinet.

Zagovornik načela enakosti nudi
brezplačno pravno svetovanje

E-naslov: gp@zagovornik-rs.si

Telefon: 080 81 80

vsak delovnik: 10.–12. ure,
ob sredah tudi: 15.–18. ure

www.zagovornik.si